

Összegző beszámoló az elmúlt ciklusról

Az MTA I. Osztály Textológiai Munkabizottságának jelenlegi vezetése 2001 januárjában kezdte meg munkáját. Első és közvetlen feladatként a textológiai szakma helyzetének áttekintése adódott. Meg kellett vizsgálni, hogy a Munkabizottság által számon tartott sorozatok hogyan haladnak, milyen új kiadások jelentek meg a könyvpiacra, milyen szerzői jogi és finanszírozási gondok adódtak az elmúlt időszakban, s mely pontokon szorul újragondolásra a textológiai szabályzat. Az e feladatokra létrehozott munkacsoportok elkészítették jelentéseiket, amelyek megtárgyalása során kialakult a követendő stratégia. Ennek alapvetését az a belátás jelentette, hogy a Munkabizottság hivatalból nem tudja felügyelni a textológiai szakmát, s erre ebben a formában nincs is szükség. Arra viszont szükség van, hogy legyen egy szakmai testület, amely a nyilvánosság előtt képviseli a tudományos szövegkiadás általa irányadónak tekintett követelményeit, s szigorúan az önkéntesség elve alapján koordináló-felügyelő szerepet is vállal.

E funkciók betöltését a tudományos szövegkiadások alapelveinek rögzítésével és egy minőségi tanúsítvány bevezetésével, valamint a valamiképpen korábban is működő akkreditáció intézményesítésével láttuk megvalósíthatónak. A Textológiai Munkabizottság által eddig felügyelt, valamint az újonnan alapított kritikai sorozatok szövegkiadói műhelyei eldönthették (s eldönthetik a továbbiakban is), hogy kívánják-e a Munkabizottsággal való együttműködést, elfogadják-e annak szakmai kontrollját, s kívánják-e az általa kiadott minőségi tanúsítványt. Amennyiben igen, sor kerül az akkreditációra, amelynek során a Munkabizottság megvitatja a benyújtott szakmai tervezetet, a megvalósítás feltételrendszerét, s kedvező megítélés esetén a sorozatot nyilvántartásba veszi. A sorozatok kötetei (s minden azon kívüli, akkreditált egyedi kiadás) viselheti azt a minőségi tanúsítványt, amelynek adományozására az MTA I. Osztálya adott felhatalmazást a Textológiai Munkabizottságnak.

E minőségi tanúsítvány nem az egyes kiadványok tudományos színvonalára vonatkozik: csakis azt hivatott jelezni, hogy az adott munka teljesíti a szakmai minimumkövetelményeket (a tudományos kvalitások, eredmények megítélése a szakmai nyilvánosságra tartozik). A minőségi tanúsítvány a nyilvánosság orientálása mellett praktikus szerepet is kap, megszerzése egy sajátos pályázati formában való részvétel feltétele. A kritikai kiadásoknak jelenleg a pályázatokon egyenlőtlen

versenyben kell helyt állniuk, ezért feltétlenül indokoltnak látszik, hogy a nemzeti kulturális örökség fontos részét jelentő klasszikus irodalmi hagyomány feltárását és megőrzését feladatának tekintő kiadványtípus önálló, kiemelt finanszírozási formára leljen. Az NKA és az OTKA vállalta ennek megteremtését, a Textológiai Munkabizottság pedig arra tett ígéretet, hogy a minőségi tanúsítvány kiadásával garantálja, hogy csak a szakmai alapkövetelményeket teljesítő, s valóban nyomdakész kéziratok vesznek részt e pályázaton (ezt egy előminősítési rendszer keretében végzi el). A szakmai alapkövetelményeket az *Alapelvek az irodalmi szövegek tudományos kiadásához* című dokumentum rögzíti.

A textológiai szabályzat elfogadása óta eltelt mintegy másfél évtized elég egyértelműen megérlelte azt a felismerést, hogy betartatható szabályok nincsenek és ebben a formában nem is kellene. Az uniformizáló előírásrendszer helyett *alapelvekre kell koncentrálni*, afféle *minimumkövetelményt* megfogalmazva, amely nem az egyes textológiai irányzatok, hanem a szakszerű tudományosság és a dilettantizmus közé húz határvonalat. A több éves munkával létrehozott *Alapelvek...* ezt a törekvést testesíti meg, mikor nem a tartalom és a módszerek szabályozására törekszik, hanem egyfajta viszonyítási pont kíván lenni, amelyhez képest minden kiadás a maga egyedi problémái szerint határozhatja meg magát. Minden kiadás egyedi, s követhet egyedi módszereket, csak tudja magát hitelesen megvédeni a tudományos nyilvánosságban. Különösen fontos ez az új textológiai irányzatok és eljárások esetében, hiszen ezeknél még kevés a számbavehető és rögzíthető tapasztalat.

Az így felfogott textológiai alapelvek szolgálnának a szakmai nyilvánosság orientálása mellett a Munkabizottság minőségi tanúsítványa odaítélésének alapjául is, ha szakmai konszenzus teremthető mellette. Az Irodalomtudományi Szakbizottság két ülésén vitatta meg, s fogadta el a jelen szöveget, amely az MTA I. Osztály 2004 júniusában ugyancsak jóváhagyott. Ez a dokumentum váltotta fel az 1988-ban elfogadott textológiai szabályzatot, amely ajánlásként továbbra is a Munkabizottság hivatalos dokumentuma maradt, konzultatív funkcióban.

Az elmúlt években folytatódott a folyamatban lévő kritikai kiadások aktuális kérdéseinek megvitatása is, számos textológiai műhellyel folytattunk hasznos szakmai beszélgetést. Különösen örvendetes azonban, hogy egyes műhelyek maguk is több kutatóhely együttműködését valósítják meg, folyamatosan lehetőséget teremtve az egyeztetésre, a szakmai vitákra. Az új kiadássorozatok immár koncepciózusan számot

vetnek a genetikus kritika és az elektronikus kiadás távlataival is, ami különösen indokoltá tette, hogy az *alapelvek* megfogalmazása során ezekre is kitérjünk.

Debreczeni Attila
a Textológiai Bizottság elnöke